

Олександр Юнін

проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Володимир Шаблистий

директор ННІ права та інноваційної
освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА МАЙНА ГРОМАДЯН
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У 2020 році на території України було обліковано 2157 випадків вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна» (з них у 217 злочинах особам вручено повідомлення про підозру), у 2021 – 1542 кримінальних правопорушень даного виду (з них у 262 – особам вручено повідомлення про підозру), у 2022 – 783 (з них у 150 особам вручено повідомлення про підозру), у 2023 – 762 (з них у 224 особам було вручено повідомлення про підозру), у 2024 – 978 деліктів названої групи (з них у 491 особам було вручено повідомлення про підозру) [1].

Отож тільки за період з 2020 по 2024 роки (включно) в нашій державі було зареєстровано 4282 кримінальні правопорушення у вигляді умисного знищення або пошкодження майна (з них у 1344 особам вручено повідомлення про підозру). Наведені вище статистичні дані демонструють такі тривожні тенденції:

1) лише у більш ніж кожному третьому делікті особам було вручено повідомлення про підозру, що опосередковано свідчить про недосконалість чинної редакції ст. 194 КК України. Ця теза підтверджується і статистичними даними, наданими Державною судовою адміністрацією України [2]. Наприклад, у 2020 році на території України було засуджено 76 осіб за ст. 194 КК України, у 2021 – 105 осіб, у 2022 – 84, у 2023 – 94. Окремо зауважимо, що у звіті про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання за 2024 рік (Форма № 6), некоректно відображені статистичні дані щодо кількості осіб, засуджених за умисне знищення або пошкодження майна, через що встановити відповідні тенденції у цьому звітному періоді на цей момент неможливо шляхом використання відповідної інформації;

2) у 2024 році вперше за вказаний період часу спостерігається негативна динаміка поширення деліктів у вигляді умисного знищення або пошкодження

майна, що пояснюється впливом цілого комплексу детермінантів, серед яких і такий фактор, як широкомасштабна війна, яку російська федерація розв'язала проти України з лютого 2022 року.

Як було вказано вище, протягом 2024 року вперше за останні п'ять років на території України спостерігається негативна динаміка поширення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194 КК України, що пов'язано з фактором широкомасштабної війни, яка є детермінантом окремих актів протиправної поведінки. В умовах сьогодення дуже важливо модернізувати наявні заходи протидії та запровадити нові.

Зважаючи на специфіку кримінальних правопорушень у вигляді знищення або пошкодження майна та їх динаміки поширення, серед заходів із протидії цим актам протиправної поведінки можна виділити найбільш ефективні.

Модернізація вітчизняного законодавства. Станом на сьогодні санкція ч. 1 ст. 194 КК України передбачає такі покарання: штраф від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправні роботи на строк до двох років, або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк; а ч. 2 ст. 194 КК України – єдиний безальтернативний вид покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до десяти років [3].

З огляду на високий рівень суспільної небезпеки цих злочинів, особливо в умовах дії на території України правового режиму воєнного стану (адже війна – потужний негативний чинник, що впливає на добробут населення, робить ряд категорій громадян більш соціально вразливими), вбачається, що в окремих випадках наведені покарання є недостатніми для виправлення засудженого, через що, можливо, доречно скористатись досвідом модернізації ст. 185 КК України (в редакції Закону України від 03.03.2022 № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство») та внести схожі зміни до ст. 194 КК України. Нагадаємо, згаданим вище нормативно-правовим актом вчинення крадіжки в умовах воєнного або надзвичайного стану віднесено до числа особливо кваліфікуючих ознак.

З урахуванням змісту чинної редакції ст. 194 КК України пропонуємо викласти ч. 2 в такій редакції:

«Те саме діяння, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, або шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років».

Посилення заходів з охорони публічного порядку та безпеки (у тому числі з використанням інновацій). Один із перспективних напрямів у цьому питанні – активізація патрулювання місцевості правоохоронцями з

використанням сучасних технологій. Зокрема, вбачається актуальним здійснення патрулювання місць скупчення людей з використанням безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА). В умовах війни технічні можливості відповідної техніки невпинно зростають, а використання БПЛА для патрулювання місцевості дозволяє:

- збільшити оглядову площу;
- підвищити рівень оперативності правоохоронних органів;
- забезпечити ефект присутності правоохоронців на відповідній ділянці місцевості;
- знизити рівень завантаженості правоохоронців тощо.

Отже, на підставі викладеного можна зробити висновок, що війна є потужним детермінантом поширення низки деліктів, серед яких і знищення або пошкодження чужого майна. В умовах сьогодення найбільш ефективними напрямками протидії цій групі деліктів є: модернізація чинного законодавства (зокрема, вбачається доречним визначити діяння у вигляді знищення або пошкодження чужого майна в умовах воєнного стану в якості кваліфікованого складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 194 КК України); проведення індивідуальної профілактики з маргінально налаштованими категоріями населення та організація інформаційних кампаній; посилення заходів з охорони публічного порядку та безпеки (у тому числі з використанням БПЛА).

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 01.02.2025).

2. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення: 01.02.2025).

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 01.02.2025).